

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v1.73>

CZU: 336.14:65.261.62(478)

PUBLIC DEBT SUSTAINABILITY AND BUDGET DEFICIT BALANCING STRATEGIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

SUSTENABILITATEA DATORIEI PUBLICE ȘI STRATEGIILE DE ECHILIBRARE A DEFICITULUI BUGETAR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

ONESCU Marin, student, specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail: onescu.marin@ase.md

Summary. In recent years, the Republic of Moldova has witnessed a series of economic challenges, accentuated by the tense political and social situation and the effects of the conflict in Ukraine on the economy. The acute problem of the budget deficit poses serious risks to the financial stability and economic progress of the nation. This research aims to explore the evolution of Moldova's budget deficit in the current context, highlighting the main causes and discussing potential improvement strategies. The research methodology includes analysis of official documents, statistical data and literature in the financial-economic field. The data show a budget deficit for 2022 of around 8.9 billion lei, representing 3.25% of GDP, rising to 15.6 billion lei or 5.2% of GDP in 2023. Moldova's peak inflation rate was 34.62% in October of the same year, while energy and raw material costs have risen considerably. The increase in the deficit is seen to be closely linked to the increase in state expenditure. The research highlights the urgency of implementing structural reforms and sound public finance management to ensure economic stability. In addition, it underlines the crucial role of international support and a move towards European integration in Moldova's economic recovery.

Keywords: State budget, Budget deficit, Public debt, Budget revenue, Budget expenditure, Gross Domestic Product (GDP), Borrowing, Fiscal policy.

JEL CLASSIFICATION: E62, H62

INTRODUCERE

Bugetul de stat nu se limitează la a fi un simplu instrument de planificare financiară, el reflectă, de asemenea, nivelul de implicare al guvernului în economie și în aspectele sociale ale vieții. Fenomenul deficitului bugetar, des întâlnit în economiile din întreaga lume, se caracterizează prin excederea cheltuielilor față de veniturile statului. În cazul Republicii Moldova, acest deficit bugetar prezintă provocări majore pentru autorități, având repercusiuni importante asupra societății și economiei naționale. Această cercetare are ca obiective principale analiza complexă a evoluției cadrului macro-fiscal bugetar în perioada 2017-2023 și a datoriei publice sectoriale în perioada 2017-2022 în Republica Moldova. În urma unei analize detaliate, vom formula recomandări specifice pentru dezvoltarea unei politici fiscale și bugetare mai eficiente și durabile. Având în vedere provocările economice globale, precum fluctuațiile pieței și impactul pandemiei COVID-19, o gestionare atentă a deficitului bugetar este esențială pentru menținerea stabilității și a creșterii economice în Republica Moldova.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

1. Analiză succintă a surselor bibliografice în domeniul problemei cercetate

Potrivit lui Jack Rabin, „bugetul de stat este mai mult decât un document de planificare financiară. El reflectă implicarea statului în economie și viața socială, capacitatea economiei naționale de a contribui la resursele financiare ale statului și modul în care statul gestionează aceste resurse” (J.) [2. p.10]. Cercetătorii Tatiana Manole și Mihaela Bîrcă menționează că, „împrumutul pe termen scurt pentru acoperirea deficitului bugetar are beneficii imediate, dar poate avea efecte negative pe

termen lung. Finanțarea deficitului prin emisiune de monedă poate duce la creșterea prețurilor și inflației” (MANOLE T) [3. p.94-95].

Analiza efectuată de Diana Gorcea asupra evoluției datoriei publice a Republicii Moldova în perioada 2008-2013, cu o pondere medie de 23,3% din PIB, evidențiază câteva probleme cheie care au încetinit procesul de tranziție către o economie de piață. În primul rând, „infuziile masive de capital necesare pentru realizarea acestui obiectiv nu au fost întotdeauna utilizate eficient, cu o axare greșită spre consum în loc de producție. În al doilea rând, instabilitatea politică a dus la reticența instituțiilor financiare internaționale de a acorda împrumuturi, ceea ce a limitat fluxurile de capital străin. În plus, țara se confrunta cu un deficit de resurse, ceea ce a agravat problema. Aceste probleme, combinate cu acumularea anuală a deficitelor publice, au condus la întârzieri în procesul de tranziție. Aceste constatări subliniază importanța unei gestionări eficiente a resurselor și a unei politici fiscale solide în procesul de tranziție către o economie de piață” (Diana) [1. p.145-146].

Comparând cu perioada 2020-2023, se poate observa că datoria publică a Republicii Moldova a continuat să crească. Aceasta indică faptul că problemele identificate în perioada 2008-2013, cum ar fi utilizarea neadecvată a datoriei de stat și instabilitatea politică, pot fi încă prezente și continuă să afecteze economia Republicii Moldova. Acest lucru subliniază importanța unei gestionări eficiente a resurselor și a unei politici fiscale solide în procesul de tranziție către o economie de piață.

2. Descrierea metodelor de cercetare utilizate

Suportul informațional al studiului include publicații științifice naționale, studii internaționale, rapoarte anuale ale Ministerului Finanțelor, date statistice de la Biroul Național de Statistică și alte resurse disponibile online. Abordarea este una comprehensivă, integrând perspective atât locale, cât și globale, pentru a înțelege complexitatea deficitului bugetar. Metodologia de cercetare cuprinde analiza documentelor oficiale, a datelor statistice și a literaturii de specialitate din domeniul financiar-economic.

3. Rezultatele obținute

Analiza datelor din tabelul 1 arată că, în anumite perioade, soldul bugetar, fără a include împrumuturile externe, a înregistrat un excedent. În anii cu deficit bugetar, acesta s-a menținut sub pragul de 3% din PIB. Totuși, fără granturi, pe întreaga perioadă analizată, s-a observat un deficit bugetar, iar acesta a depășit 3% din PIB în anii 2020, 2022 și 2023.

Tabelul 1 Evoluția cadrului macro-fiscal al bugetului public național (BPN) al Republicii Moldova pe perioada anilor 2017-2023

Indicatori	2017 executat	2018 executat	2019 executat	2020 executat	2021 executat	2022 executat	2023 executat
Venituri BPN, (mil. lei)	53379,4	57964,9	62949,2	62655,3	77373,0	91505,4	102299,2
Ponderea în PIB, %	35,5%	30,5%	30,0%	30,4%	32,0%	33,6%	34,1%
Cheltuieli BPN, (mil. lei)	54524,1	59576,9	65971,9	73274,9	82013,5	100374,0	117871,0
Ponderea în PIB, %	36,3%	31,4%	31,4%	35,5%	33,9%	36,8%	39,2%
Soldul bugetar fără împrumuturile externe, (mil. lei)	1204,6	-1077,1	-2599,8	-3275,3	3659,1	4290,9	-6958,6
Ponderea în PIB, %	0,8%	-0,6%	-1,2%	-1,6%	1,5%	1,6%	-2,3%
Soldul bugetar fără granturi, (mil. lei)	-2153,5	-1976,6	-4625,3	-11269,3	-7087,9	-13408	-20918,8
Ponderea în PIB, %	-1,4%	-1,0%	-2,2%	-5,5%	-2,9%	-4,9%	-7,0%
Soldul bugetar, (mil. lei)	-1144,7	-1612,0	-3022,7	-10619,6	-4640,5	-8868,6	-15571,8
Ponderea în PIB, %	-0,76%	-0,85%	-1,44%	-5,15%	-1,92%	-3,25%	-5,18%
PIB (mil. lei)	150369,0	190016,0	210099,0	206352,0	241871,0	272556,0	300421,0

Sursa: elaborat de autor în baza informației Ministerului Finanțelor privind executarea BPN pentru anii 2017-2023 și a datelor PIB de la Biroul Național de Statistică, [4]; (statbank.statistica.md)[5].

Printre principalele cauze ale unui deficit bugetar de peste 3% se numără pandemia COVID-19 și războiul din Ucraina. „Consiliul Uniunii Europene a impus restricții prin Tratatul de la Bruxelles din 9 decembrie 2011, limitând deficitul bugetar la 3% din PIB și cerând statelor europene îndatorate să reducă datoria publică externă la 60% din PIB. Republica Moldova implementează măsuri pentru a respecta aceste restricții” (MANOLE T)[3. p.92].

Tabelul 2 oferă o analiză a evoluției datoriei publice a Republicii Moldova din perioada 2017-2022, evidențiind sectoarele distincte și examinând dinamica fiecărei componente în cadrul datoriei totale a sectorului public. Din datele prezentate, se observă că, la sfârșitul anului 2022, datoria de stat constituia majoritatea, având o pondere de 96,1% din datoria totală a sectorului public. În intervalul menționat, anumite componente ale sectorului public au înregistrat scăderi în raport cu totalul datoriei sectorului public, în timp ce datoria autorităților teritoriale administrative (UAT) a crescut până la sfârșitul anului 2022, depășind datoria întreprinderilor din sectorul public și datoria Băncii Naționale a Moldovei (BNM). La finalul anului 2022, datoria totală a sectorului public raportată la PIB a fost de 36,1%, ceea ce reprezintă o reducere de 2,8% față de nivelul din 2017.

Tabelul 2. Evoluția datoriei sectorului public pe componente pentru perioada anilor 2017-2022, mil. lei

Valoarea nominală a datoriei sectorului public, mil. lei	31 dec. 2017	31 dec. 2018	31 dec. 2019	31 dec. 2020	31 dec. 2021	31 dec. 2022
Datoria de Stat	51 660,3	52 012,5	52 494,3	67 820,7	77 752,7	94 660,0
În % față de total	88,4%	89,9%	91,1%	93,4%	95,0%	96,1%
Datoria BNM	4 519,4	3 733,7	3 106,5	2 429,2	1 639,5	1 229,1
În % față de total	7,7%	6,5%	5,4%	3,3%	2,0%	1,2%
Datoria întreprinderilor, sectorul public	1 883,1	1 805,2	1 726,0	1 835,4	1 376,0	1 210,7
În % față de total	3,2%	3,1%	3,0%	2,5%	1,7%	1,2%
Datoria UAT	388,8	329,9	277,9	551,0	1 060,0	1 381,2
În % față de total	0,7%	0,6%	0,5%	0,8%	1,3%	1,4%
Total	58 451,7	57 881,3	57 604,8	72 636,3	81 828,3	98 480,9
În %, total	100%	100%	100%	100%	100%	100%
PIB (mil. lei)	150369,0	190016,0	210099,0	206352,0	241871,0	272556,0
Ponderea datoriei totale a sectorului public în PIB, %	38,9%	30,5%	27,4%	35,2%	33,8%	36,1%

Sursa: elaborat de autor în baza informației Ministerului Finanțelor cu privire la situația în domeniul datoriei sectorului public, garanțiilor de stat și recreditării de stat pentru anii 2017-2022, (Ministerul Finanțelor)[4].

Prezentăm în mod vizual, în figura 1, relația dintre deficitul bugetar și datoria publică, care este în concordanță cu analiza prezentată în tabelele anterioare.

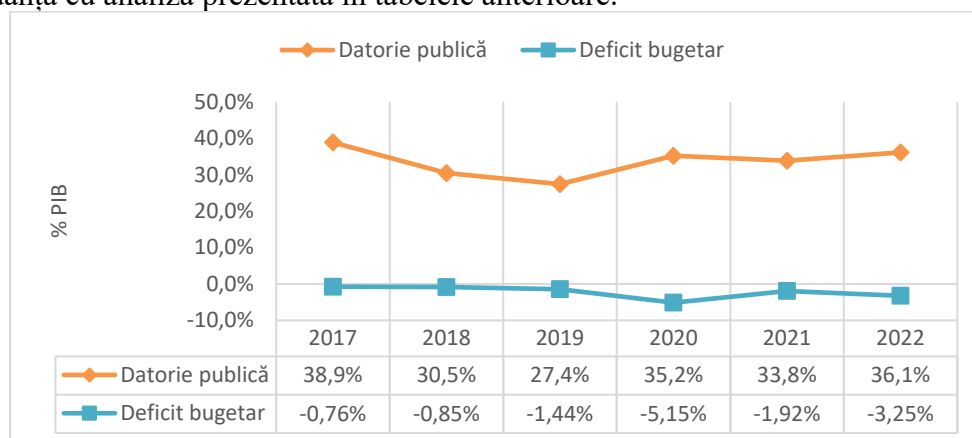

Figura 1. Dinamica deficitului bugetar și a datoriei publice, în perioada 2017-2022

Sursa: elaborată de autor în baza datelor din Tabelul 1 și Tabelul 2.

În conformitate cu rezultatele din Figura 1, se pot observa următoarele tendințe pentru perioada 2018-2022:

- Datoria publică a scăzut de la 30,5% în 2018 la 27,4% în 2019, dar apoi a crescut constant, ajungând la 36,1% în 2022. Aceasta indică o tendință generală de creștere a datoriei publice.

- Pe parcursul întregii perioade, soldul bugetar a fost negativ, evidențiind un deficit bugetar. Acesta a atins cel mai scăzut nivel în 2020, cu -5,15%, dar a început să se redreseze, ajungând la -3,25% în 2022.

Fluctuațiile în datoria publică și deficitul bugetar reflectă o instabilitate economică în perioada respectivă, iar creșterea recentă a ambilor indicatori subliniază necesitatea unor măsuri pentru a îmbunătăți echilibrul fiscal și a diminua datoria publică.

RECOMANDĂRI

Indiferent de urmările care pot avea loc, totuși, cea mai răspândită modalitate de acoperire a deficitului bugetar în practica mondială este finanțarea deficitului bugetar prin împrumuturi interne, de la Banca Națională a Moldovei și de alte instituții financiare, și externe, precum Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei și Uniunea Europeană. Aceste practici de împrumut contribuie direct la acumularea datoriei publice. Existența unei legături directe de cauzalitate este evidentă, deoarece deficitul bugetar influențează creșterea datoriei publice. Pentru Republica Moldova, este vital să se mențină nivelurile deficitului bugetar și ale datoriei publice în concordanță cu obiectivele de convergență nominală pentru a asigura stabilitatea economică a țării. Variațiile substanțiale ale deficitului bugetar în ultimii ani, atingând un punct maxim în 2023, necesită adoptarea unor politici fiscale și măsuri preventive coordonate. Reducerea cheltuielilor și direcționarea fondurilor spre sectoare care favorizează dezvoltarea economică (ex. fondul rutier, fondul de reducere a vulnerabilității energetice și fondul pentru mediu), consolidarea structurii bugetare și optimizarea gestionării cheltuielilor statului sunt elemente cheie pentru susținerea sănătății financiare publice. De asemenea, este imperios să se implementeze măsuri corective la semnele de slăbire a disciplinei bugetare, pentru a menține deficitul și datoria în limite sustenabile. Realizarea unei stabilități financiare pe termen lung se poate atinge prin o strategie cuprinzătoare care să încorporeze cheltuielile guvernamentale, investițiile, subvențiile, politica fiscală și administrarea ratelor dobânzii. Pentru Republica Moldova, un prim pas în abordarea provocărilor legate de sustenabilitatea fiscal-bugetară este să adere pe deplin la normele fiscal-bugetare ale UE și la Pactul de stabilitate și de creștere. Măsurile de extindere a bazei de impozitare contribuie, de asemenea, la asigurarea unor poziții bugetare solide.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Diana, Gorcea. „Sustenabilitatea datoriei publice în Republica Moldova.” *"Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Învățământului superior"* (2023): 143-146. 24 martie 2024. <http://www.ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/181292>.
2. J., Rabin. *Handbook of Public Budgeting*. New York: CRC Press, 1992. Document. <https://books.google.md/books/about/Handbook_of_Public_Budgeting.html?id=jyX0oF66J3oC&redir_esc=y>.
3. MANOLE T, BÎRCĂ M. „Deficitul bugetar și impactul lui asupra datoriei publice prin prisma politicii fiscale.” *Univers Strategic* (2018): 90-107. 24 martie 2024. <<http://repository.utm.md/xmlui/handle/5014/9055?show=full>>.
4. „Ministerul Finanțelor.” fără an. *mf.gov.md/ro*. Document. 22 martie 2024. <<https://www.mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor>>.
5. *statbank.statistica.md*. 1992. 23 martie 2024. <https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/12#communicates>.

Coordonator științific: MOROI Tatiana, dr., conf. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
str. Bănulescu-Bodoni 61, MD-2005, Chișinău, R. Moldova
e-mail: moroi.tatiana@ase.md